

КОМПЛЕКС ВПРАВ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК ГОВОРІННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ДРАМАТИЗАЦІЇ

У статті розглядається комплекс вправ для вдосконалення граматичних навичок говоріння майбутніх учителів англійської мови засобами драматизації. Обґрунтована необхідність продовження роботи, спрямованої на вдосконалення граматичних навичок студентів на початковому ступені навчання у мовному ВНЗ, розглянуто форми драматизації, які можуть застосовуватися для вдосконалення граматичних навичок говоріння майбутніх учителів англійської мови, визначено структуру комплексу вправ, їх типи та види. Наведено приклади вправ.

Ключові слова: комплекс вправ, майбутні вчителі англійської мови, форми драматизації, професійно спрямовані граматичні навички говоріння.

Важливим компонентом іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови (АМ) є граматична компетентність (ГК), методика формування якої, як свідчать бесіди з викладачами та досвід викладання "Практичного курсу англійської мови", потребує вдосконалення. Методичні дослідження, спрямовані на вирішення проблеми формування зазначеної компетентності у майбутніх філологів, також вказують на її актуальність. Зокрема, Г. Е. Борецька (2004) запропонувала методику навчання студентів-філологів граматично правильної англомовної писемної комунікації. Л. К. Орловська (2010) розробила методику формування граматичної компетентності в усному мовленні на засадах інтегрованого навчання у студентів, які вивчають англійську мову як другу іноземну. В. В. Осідак (2004) обґрунтувала методику комплексного контролю рівня сформованості англомовної граматичної компетентності студентів першого курсу з позицій комунікативного підходу. Т. О. Стеченко (2004) розробила методику формування професійно орієнтованої англомовної граматичної компетентності майбутніх філологів.

Однак, проблема вдосконалення граматичних навичок (ГН) говоріння у майбутніх учителів АМ засобами драматизації досі не розглядалася у методичних дослідженнях.

Метою цієї статті є обґрунтування комплексу вправ для вдосконалення ГН говоріння у майбутніх учителів АМ засобами драматизації на початковому ступені навчання.

Завдання статті: 1) розглянути сучасні вимоги до рівня сформованості ГК майбутніх учителів АМ на початковому ступені навчання; 2) обґрунтувати доцільність використання драматизації для удосконалення ГН студентів і розглянути форми драматизації, які можуть застосовуватися для удосконалення ГН говоріння майбутніх учителів АМ; 3) визначити структуру комплексу вправ і навести приклади вправ для вдосконалення ГН говоріння студентів із застосуванням драматизації.

У сучасній методичній науці ГК трактується як одна із мовних (лінгвістичних) компетентностей і визначається як здатність людини до коректного граматичного оформлення своїх усних і писемних висловлювань та розуміння граматичного оформлення мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних знань і навичок та граматичної усвідомленості [9, с. 15]. Погоджуючись із О. І. Вовк, І. П. Задорожною та ін., вважаємо, що оволодіння граматичним матеріалом майбутніми вчителями АМ має бути повністю свідомим, оскільки мова йде про високий рівень володіння АМ [2, с. 20; 5, с. 285].

Оволодіння ГК передбачає засвоєння граматичних знань і формування мовленнєвих ГН аудіювання і читання (рецептивні) та говоріння і письма (репродуктивні) [7, с. 143]. У цій статті об'єктом нашої уваги є мовленнєві репродуктивні навички говоріння, оскільки розроблюваний комплекс вправ спрямований на вдосконалення саме цих навичок.

ГН функціонують у мовленнєвій діяльності в ситуаціях спілкування, які є визначальним фактором для вибору форми. Тому навчання граматики має базуватися на використанні граматичних явищ у ситуаціях, що моделюють реальне спілкування, оскільки вони конкретизують мовленнєві дії, зумовлюють сприйняття, розуміння чи вибір граматичної структури [2, с. 18].

Далі розглянемо сучасні вимоги до рівня сформованості ГН говоріння майбутніх учителів АМ. Відповідно до Програми [8], граматичний матеріал цілеспрямовано вивчають на перших трьох курсах мовного ВНЗ. Далі відбувається вдосконалення ГК та оволодіння навичками, які не були сформовані на попередніх курсах. Отже, ГК домінує як цільова компетентність на початковому ступені навчання у ВНЗ і входить до складу інших компетентностей на наступних ступенях навчання, опосередковуючи їх та удосконалюючись за їх рахунок. З викладеного можемо зробити висновок про те, що початковий ступінь навчання у мовному ВНЗ є найважливішим стосовно формування нових і вдосконалення сформованих ГН.

І. П. Задорожна наводить уточнені вимоги до володіння ГК студентами мовних ВНЗ. У переліку вимог стосовно говоріння дослідниця вказує, що студенти I курсу повинні мати сформовані репродуктивні

ГН будувати різні типи речень відповідно до мети комунікації та характеру мовленнєвого акту; вживати дієслова у певному часі і стані; вживати модальні дієслова в основних значеннях; правильно використовувати граматичні форми іменника, прикметника, прислівника, займенника; правильно вживати числівник для позначення чисел, дат, телефонних номерів тощо; правильно вживати артиклі.

Студенти II курсу повинні мати сформовані репродуктивні ГН використовувати модальні дієслова, правильно вживати неverbальні форми та конструкції з ними; адекватно використовувати способи та форми дієслова [5, с. 514-515].

Як бачимо, вимоги до рівня сформованості ГН говоріння майбутніх учителів АМ є високими, а тому викладачі повинні використовувати різноманітні методи, прийоми і способи для того, щоб успішно формувати ГК у студентів.

Вважаємо, що досягнення визначеної Програмою мети навчання граматики можливе за умови поєднання традиційних засобів навчання (аудіозаписів і друківаних джерел інформації) та новітніх технологій особистісно-орієнтованого навчання, які б створювали атмосферу міжкультурного спілкування, викликали та підтримували позитивну мотивацію студентів. Одним із таких засобів ми вважаємо драматизацію як сукупність прийомів взаємодії викладача і студентів у драматичних та рольових іграх, імпровізаціях, симуляціях та театральних проєктах, спрямованих на формування іншомовної комунікативної компетентності [3, с. 6], а отже, і ГК як її важливої складової.

Розглянемо форми драматизації, які можуть застосовуватися для вдосконалення ГН майбутніх учителів АМ. Аналіз наукових джерел, досвід викладання нормативних дисциплін "Практичний курс англійської мови", "Практична граматики", спецкурсу "Метод драматизації у навчанні іноземних мов", бесіди з колегами і студентами засвідчують, що всі визначені нами форми драматизації (драматичні ігри, рольові ігри, імпровізації, симуляції, театральні проєкти) мають великий потенціал для вдосконалення ГК.

Застосування різних форм драматизації забезпечує формування у студентів професійного компонента ГК та рефлексивного підходу до процесу навчання і вивчення ІМ шляхом самовдосконалення. Драматизація сприяє розвитку педагогічних здібностей і вмінь, зокрема сугестивного компонента у структурі педагогічних здібностей, на необхідності розвитку якого наголошують Н. Ф. Бориско, В. А. Кан-Калик, Т. О. Стеченко, S. Holden та ін.

У системі вправ для формування вмінь говоріння засобами драматизації, нами виокремлено групу вправ для вдосконалення фонетичних, граматичних, лексичних навичок висловлюватись у формі монологу та діалогу в підсистемі вправ для формування загальних умінь говоріння [3, с. 91]. Комплекс вправ створено з метою практичної реалізації згаданої вище системи на заняттях з "Практичного курсу англійської мови" зі студентами II курсу під час вивчення теми "Work and Employment" для вдосконалення ГН говоріння та професійно орієнтованих ГН з метою випереджувальної професіоналізації.

Головна мета створеного нами комплексу – вдосконалення вже сформованих ГН говоріння. Однак слід зазначити, що одночасно відбувається вдосконалення окремих лексичних і фонетичних навичок, адже, як відомо, мовні мінімуми пов'язані між собою і взаємообумовлюють один одного [7, с. 132], та мовленнєвих умінь.

З огляду на необхідність удосконалення ГН майбутніх учителів і випереджувальної професіоналізації, вважаємо доцільним виокремлення у структурі комплексу двох груп вправ: 1) для вдосконалення репродуктивних ГН говоріння; 2) для вдосконалення професійно орієнтованих ГН говоріння.

До комплексу входять репродуктивні умовно-комунікативні вправи на імітацію зразка мовлення (ЗМ) з новою граматичною структурою, на підстановку у ЗМ, трансформацію і доповнення ЗМ, розширення-завершення ЗМ, відповіді на запитання, продуктивні умовно-комунікативні вправи на об'єднання ЗМ у понадфразові діалогічні єдності, у мінітексти (монологи і діалоги) і комунікативні вправи і завдання у формі драматичних ігор, рольових ігор, інсценізацій, імпровізацій, симуляцій. Наведемо приклади таких вправ:

I. Група вправ для вдосконалення репродуктивних граматичних навичок говоріння

Приклад 1

Форма драматизації: драматична гра "Conversation ABC"

Мета: вдосконалити навички використовувати граматичні форми іменника, прикметника, прислівника, займенника.

Інструкція: *Work in pairs. Read the alphabetical list of "filler words". Talk about summer jobs using the "fillers" where appropriate. Each "filler" gives you a point. The student who uses more "fillers" first is the winner.*

A- Ahh, anyway

B- But

C- Come to think of it

D- Doesn't that mean...?

E- Errr

F- Fine, but...

G- Good point. ...

Приклад 2

Форма драматизації: рольова гра "Presentation Preparation"

Мета: вдосконалити навички правильно вживати числівник для позначення чисел, дат, телефонних номерів.

Інструкція: Work in the groups of three. S1, you are the Training Department Manager. Read the following extract from a company memo:

To: Training Department
From: Staff Development Manager
Subject: A presentation

I need someone to come to our next staff training event and do a short talk on the importance of being able to speak a foreign language. It's important for our business if we are to remain competitive but people I'm sure will benefit in many ways from being able to speak another language.

Could you send someone along?

Ask an employee of your department to give the presentation. Give her all the information you read in the memo.

S2, you are an employee of Training Department who has to give a presentation. Make a phone call to the Staff Development Manager and ask about the presentation details (date, time and place of your presentation, its length and number of people who will attend).

S3, you are the Staff Development Manager. Training Department employee has just given a successful presentation for your personnel. Call Training Department Manager and thank him/her for good work.

Приклад 3

Форма драматизації: імпровізація "Talking about Work"

Мета: формувати граматичні навички вживання прийменників.

Інструкція: a. Fill in the blanks with the appropriate preposition.

To congratulate smb ... smth; to retire ... a job; to apply ... a position; to specialize ... something; to deal ... smth; to have experience ... smth; to be impressed ... smth; to be interested ... smth; to be qualified ... noun/-ing; to be suitable ...; to be responsible ... sth; skilled ... noun/-ing; good ...smth; to fill ... an application.

b. Work in the groups of three.

S1: Make up a sentence related to work using one of the expressions.

S2: React to S1's sentence.

S3: Add your reaction to what has been said before.

Example:

S1: My colleagues congratulated me on my promotion.

S2: Isn't it too early?

S3: It isn't. She signed her new contract yesterday.

b. Act the conversation out in front of the rest of the class.

II. Група вправ для вдосконалення професійно орієнтованих ГН говоріння

Приклад 4

Форма драматизації: симуляція "Duties and Responsibilities"

Мета: вдосконалювати ГН вживати модальні дієслова і розвивати професійно орієнтовані вміння говоріння студентів.

Інструкція: S1: You are a teacher of English at a professional conference in London. At an informal gathering you have been asked about your duties and responsibilities. Tell your colleagues what you can, have to, must, should do.

Приклад 5

Форма драматизації: рольова гра "If I Were You"

Мета: вдосконалювати ГН вживати дієслова умовного способу і розвивати професійно орієнтовані вміння говоріння студентів.

Інструкція: Work in pairs. S1, you are tutoring your sister in English and experiencing problems in teaching articles. Ask your friend for advice.

S2, your friend is tutoring his sister in English and experiencing problems in teaching articles. Give your advice.

Приклад 6

Форма драматизації: симуляція "English Drama Contest".

Цілі: удосконалювати ГН вживання умовного способу дієслів і розвивати професійно орієнтовані вміння говоріння у студентів.

Інструкція: Work in the groups of 4. You are trainees on your teaching practice. The teachers you work with asked you to choose fairy tales for the English Drama contest. How will you choose the fairy tales? What would the casting be like? When will you rehearse? How will you teach students to speak their lines correctly? Who will be responsible for the costumes, make-up, props etc?

Отже, у цій статті нами було запропоновано комплекс вправ для формування ГН говоріння у студентів II курсу – майбутніх учителів АМ. Вважаємо, що виконання вправ запропонованого нами комплексу сприятиме ефективному вдосконаленню ГН говоріння студентів та готуватиме їх до майбутньої професійної діяльності. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в укладанні комплексу вправ для формування лексичної компетентності студентів засобами драматизації.

Використані джерела

1. Бориско Н. Ф. Формирование профессионально ориентированной коммуникативной компетенции на практических занятиях по иностранному языку или СКОЛЬКО МЕТОДИКИ НУЖНО БУДУЩЕМУ УЧИТЕЛЮ? / Н. Ф. Бориско // Иноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 3–11.
2. Вовк О. І. Формування англomовної граматичної компетенції у майбутніх учителів в умовах інтенсивного навчання : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / О. І. Вовк. – К., 2008. – 349 с.
3. Дацків О. П. Методика формування вмiнь говорiння у майбутніх учителів англійської мови засобами драматизації : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / О. П. Дацків. – К., 2012. – 321 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / [Наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англomовною комунікативною компетенцією: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / І. П. Задорожна. – К., 2012. – 770 с.
6. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении / В. А. Кан-Калик. – М. : Педагогика, 1987. – 190 с.
7. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : Курс лекцій : [навч.-метод. посiбник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня "магістр"] / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с.
8. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект [Коллектив авт.: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін] – Вінниця : "Нова книга", 2001. – 246 с.
9. Скляренко Н. К. Методика формування іншомовної граматичної компетенції в учнів загальноосвітніх навчальних закладів / Н. К. Скляренко // Иноземні мови. – 2010. – № 4. – С. 15–25.
10. Celce-Murcia M. Techniques and resources in teaching grammar / M. Celce-Murcia, S. Hilles. – Oxford : Oxford University Press, 1988. – 189 p.
11. Nunan D. Designing Tasks for the Communicative Classroom / David Nunan. – Cambridge : Cambridge University Press, 1991. – 211 p.
12. Thornbury S. How to Teach Grammar / S. Thornbury. – Longman, 1999. – 182 p.

Дацків О. П.

КОМПЛЕКС УПРАЖНЕНИЙ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ ГОВОРЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА СРЕДСТВАМИ ДРАМАТИЗАЦИИ

В статье рассматривается комплекс упражнений для совершенствования грамматических навыков говорения будущих учителей английского языка средствами драматизации. Обоснована необходимость совершенствования грамматических навыков студентов на начальной ступени обучения в языковом вузе, рассмотрены формы драматизации, которые могут применяться для совершенствования грамматических навыков говорения будущих учителей английского языка, определена структура комплекса упражнений, их типы и виды. Приведены примеры упражнений.

Ключевые слова: комплекс упражнений, будущие учителя английского языка, грамматические навыки говорения, формы драматизации, профессионально направленные грамматические навыки говорения.

Datskiv O. P.

COMPLEX OF EXERCISES FOR DEVELOPING FUTURE ENGLISH TEACHERS' GRAMMAR SKILLS IN SPEAKING BY MEANS OF DRAMATIZATION

Studied in the article is the complex of exercises for developing future English teachers' grammar skills in speaking by means of dramatization. Proved of is the necessity of improving the junior students' grammar skills, analyzed are the forms of dramatization that can be used for the betterment of prospective English teachers' grammar skills in speaking, defined are the structure of the complex of exercises and their types and kinds. The examples of activities are provided.

Key words: the range of activities, future English teachers, grammar skills in speaking, forms of dramatization, professionally oriented grammar skills in speaking.

Стаття надійшла до редакції 30.06.14